

LIBRIS

We know
books

MIHAIL SEBASTIAN

**CUM AM DEVENIT
HULIGAN**

Texte, fapte, oameni

Prefață, fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

CUPRINS

<i>Vendeta intertextuală</i> (Lucian Pricop)	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	15
<i>Referințe critice</i>	22
Cum am devenit huligan	31
Capitol în care e vorba despre niște Insule Hebride	33
Un dosar cu probleme	39
„Primul roman rasist românesc“	46
„Iuda trebuie să sufere“	51
Despre arta de a fi în același timp reacționar și bolșevic	59
„Cuvântul“	67
Nae Ionescu	73
Nae Ionescu și iudaismul	80
O antologie	91
Prefața	97
Ultimul cuvânt	112
ANEXE	114
I	114
II	117
III	119
IV	120
V	123
VI	124
VII	126
VIII	128
IX	130
X	132

CAPITOL ÎN CARE
E VORBA DESPRE NIȘTE
INSULE HEBRIDE

Războiul pe care l-a provocat în cultura bucureșteană apariția cărții mele *De două mii de ani* va mai dura poate multă vreme. La noi, unde lumea obosește repede, aceste cinci luni de discuții și certuri în jurul unei singure cărți formează un ciudat caz de tenacitate. Ostilitățile continuă cu verva și violența din primele zile. Noi pamfletari și ideologi intervin în fiecare săptămână, noi fronturi se deschid mereu. Uneori, conflagrația pare că se potolește, beligeranții par plictisiți, liniștea restabilită. Dar n-au trecut trei zile calme și, pe unde nici cu gândul n-ai gândit, năvălește dintr-odată un nou cruciat, mai dispus decât toți înaintașii săi să facă praf și pulbere câteva perechi de probleme. Atmosfera e dintre cele mai periculoase. Arareori o dezbatere publică a grupat laolaltă atâtea temperamente nervoase, atâția idealști viguroși, atâția vizionari irascibili.

Aveam intenția să aștept potolirea lucrurilor pentru a spune un ultim cuvânt în această crâncenă poveste, de care, cu voie sau fără voie, sunt răspunzător. Aș fi vrut să ascult mai întâi toate vocile ce au de spus sau de țipat ceva, pentru a le răspunde o dată tuturor.

Îmi pare rău, dar ar fi să aștept prea mult. Mi-au trebuit aproape patru ani pentru a scrie această hulită carte. Nu pot pierde alți patru pentru a-i citi comentariile. De altminteri, cred că ce a

fost de spus s-a spus și că, de aici încolo, nu mai e loc decât pentru variații verbale asupra acelorași chestii, vânturate în primele cinci luni cu atâta nobilă pasiune intelectuală. Mai rămân probabil câteva răcnete de pus la punct și nu mă îndoiesc de succesul lor. În esență, însă, problemele (se va vedea ce „esență“ și ce „probleme“) au fost formulate.

Este poate timpul să cobor în mijlocul lor.

Am eu acest drept?

Întrebarea e justă. Un scriitor nu mai are nimic de spus din momentul în care cartea i-a trecut în vitrina primei librării.

Nimic nu mi se pare mai grotesc decât ceea ce se numește un „autor neînțeleș“. În materie de critică literară, nu există apel, ci numai așteptare și – dacă e posibil – umor. Cine nu e în stare să citească detașat un pamflet sângeros scris împotriva lui și să suradă citindu-l n-are nici gustul, nici sensul jocului intelectual. În ce mă privește, consider faptul ce se numește vulgar „a nu fi înțeleș“ drept o mare bucurie intimă și drept una din cele mai sigure verificări personale.

E bine deci s-o spun din capul locului: nu am de replicat nici un cuvânt criticilor literare aduse ultimului meu roman. Iubesc prea mult exercițiul criticii ca să nu-i respect drepturile. L-am practicat eu însumi și pun prea mare preț pe vehemența lui intelectuală pentru a nu-i primi cu voie bună rigorile. Un critic se definește mai mult prin aversiunile, decât prin adeziunile lui. Personal, țin foarte mult la aversiunile mele critice, pe care le-am formulat totdeauna fără ocol, și sunt fericit să le stimez pe ale celorlalți, chiar când, întâmplător, mi-ar fi incomode¹.

¹ D. Ionel Teodoreanu mi-a trimis odată, în urma unor repetate atacuri împotriva literaturii sale, o carte cu două rânduri emoționante, scrise pe pagina de gardă: „fără dragoste, cu stimă, salutul meu de arme“. Îi cer iertare pentru indiscreție, dar acest „salut de arme“ este unul din cele mai frumoase mesaje pe care le datorez literaturii. Termenul trebuie păstrat. El innobilează meseria de scriitor.

Nu am nimic de răzbunat și nu de aceea scriu aceste pagini. Am însă câteva lucruri de lămurit, lucruri exterioare literaturii și care au fost cu de-a sila implicate în cazul *De două mii de ani*.

Ce am putut face pentru acea carte am făcut: am scris-o. Restul o privește. Să se descurce cum știe.

Orice carte este într-un fel o încercare de a forța necunoscutul, în ce mâini va cădea, ce acorduri va stabili, ce dezacorduri va provoca – nu știi. Există o nesfârșită serie de necunoscute, care îi vor decide destinul. Sunt rezistențe, opacități, accidente, și numai dincolo de ele sperî să găsești anumite întrebări cărora cartea ta le răspunde.

Va ajunge ea până la aceste întrebări? Le va răspunde? Va izbuti ea să grupeze în jurul lor mica și nesigura familie de inteligențe și de inimi pentru care ai crezut că scrii? Poate da, poate nu. Este o chestiune de hazard. Mesajul tău, trimis oarecum în necunoscut, poate ajunge, dar poate și cădea în drum. Sunt multe șanse să-l pierzi. Cine nu știe însă să piardă cu inima împăcată n-are de ce să scrie cărți.

De altminteri, lucrurile se întâmplă la fel și în altă ordine decât în literatură. Viața toată e făcută din galerii prost încrucișate, prin care poți umbla până la moarte fără să întâlnești pe cine trebuie, deși uneori nu vă desparte decât un zid, un pas, o umbră. Ți s-a întâmplat oare să te gândești că pe acest larg pământ se poate afla în chiar această clipă un om care să repete viața ta, așteptările tale, întrebările tale? Nici o singurădată nu are sens fără acest sentiment, fără această nostalgie după cineva, pe care încerci să-l rupi din mulțime, ca să răspundă semnului tău, chemării tale.

O carte este o chemare. Sunt chemări care rămân fără răspuns. Asta e tot.

Spun aceste lucruri pentru a se înțelege că nu fac din cazul *De două mii de ani* o chestiune personală. Cartea aceasta a fost scrisă pentru a fi pierdută, ceea ce a reușit de minune. Nu am nimic să adaug, nimic să retractez. „Așa este jocul“, cum zice versul lui Arghezi – și jocul trebuie lăsat în pace.

LBRIS

We know
books

MIHAIL SEBASTIAN

DE DOUĂ MII DE ANI...

Roman

Cu o prefață de NAE IONESCU

Studiu introductiv, fișă biobibliografică și referințe critice
de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

CUPRINS

<i>Prolegomene la o estetică a conflictului.</i>	
<i>Cazul De două mii de ani... (Lucian Pricop)</i>	7
<i>Fișă biobibliografică</i>	15
<i>Referințe critice</i>	22
<i>Prefață de Nae Ionescu</i>	33
DE DOUĂ MII DE ANI	
Partea întâi	55
Partea a doua	80
Partea a treia	138
Partea a patra	192
Partea a cincea	220
Partea a șasea	239

PARTEA ÎNTÂI

I

Cred că nu m-am temut niciodată de oameni sau de lucruri, ci numai de semne și simboluri. Copilăria mea a fost otrăvită de al treilea plop din curtea bisericii Sfântul Petru, misterios, înalt, negru, cu umbra căzând în nopțile de vară prin fereastră, până deasupra patului meu – panglică neagră tăindu-mi în dungă cuvertura –, prezență care mă înfiora, fără să înțeleg, fără să întreb.

Dar am umblat cu capul gol pe străzile deșarte ale orașului ocupat de nemți: pete albe arătau pe cer trecerea avioanelor, bombele cădeau departe sau aproape, aici la doi pași, cu un sunet sec și scurt întâi, pe urmă cu o rezonanță largă de câmp.

Dar am privit netulburat, cu o rece curiozitate de copil, carele cu turci înghețați, trecând în decembrie prin fața porții, și niciodată înaintea acelor piramide de trupuri așezate ca butucii într-o stivă de lemne nu m-a cutremurat prezența morții.

Dar am trecut Dunărea, într-o luntre spartă, în baltă, spre sate lipovenești și mi-am sumecat simplu mânecile cămășii, când mi se părea că fundul putred n-are să mai țină. Și Dumnezeu știe cât de prost înotam.

Nu, nu cred să fi fost vreodată fricos, deși grecii de la grădina mare, care ne aruncau cu pietre când ne prindeau pe acolo, mi-au strigat-o zilnic de când mă știu și deși am crescut în strigătul ăsta, zvârlit din urmă ca un scuipat: jidan fricos.

Știu însă ce e spaima. Asta da. Am fost terorizat până la înțeleștare, până la paralizie, de mici nimicuri pe lângă care toată lumea cealaltă trecea nesimțitoare, dar care în viața mea năvăleau cu mari dimensiuni, cu adânci presimțiri. Degeaba mă apropiam ziua de plopul de peste drum, degeaba îi pipăiam coaja neagră și rupeam cu unghia însângerată așchii din lemnul descoperit printre crăpături. „Nu e decât un plop“, îmi spuneam, rezemat cu spatele de el, ca să-l simt aproape și să nu-l uit. Îl uitam totuși seara, când rămâneam singur în odaie, culcat ca totdeauna la ceasurile zece: din stradă se mai auzeau pași de trecători, voci înăbușite, strigări rare. Pe urmă, liniștea urma cunoscută, după un ritm și cu o gradație pe care o știam. Cu un efort, aș izbuti poate și acum să-mi amintesc cele trei-patru zvâcniri interioare cu care începea noaptea mea, adevărate trepte ce mă coborau fizic în întuneric și în tăcere. Atunci umbra plopului mă regăsea înțeleștat, cu pumnii strânși, cu ochii deschiși mari, voind să strig și neștiind cum și după cine...

*

Curioasă descoperire ieri la anticar. George Gissing: *La rançon d'Ève*. Volum de pe la 1900, cred. Nici un detaliu despre autor (englez, probabil). Au fost patru ceasuri bune.

După ce am terminat-o, m-am dus pe stradă să iau ziarele de seară. Au fost iar bătăi, la medicină, mai ales, și la noi. N-am fost nici azi. La ce?

*

M-a oprit pe stradă Marcel Winder, ca să-mi spună că iar l-au bătut.

„E a opta“ mi-a spus, fără să precizeze dacă e a opta bătaie sau numai a opta rană. Avea într-adevăr o vânătaie neagră sub ochiul stâng. Era volubil, aproape vesel, oricum superior. Sigur, eu n-am fost vrednic de asta. M-am ferit. Se pare că băieții se

pregătesc pentru 10 decembrie, dar Winder n-a vrut să-mi dea detalii.

– Nu e pentru tine, băiatule. Tu ai preocupări superioare. Și întâmplător, o, numai întâmplător, preocupările tale superioare te opresc să vii cu noi la primejdie. Simplă coincidență.

Winder își pierde vremea. A greșit coarda: n-am asemenea vanități.

*

Dintr-o scrisoare a mamei primită azi:

„... Și, mai ales, nu te duce la facultate. Am citit în jurnal că iar au început bătăile mari, și băiatul șeparului, care a venit acasă, mi-a spus că la voi e mai greu decât oriunde. Lasă pe alții să facă pe grozavii. Tu ascultă pe mama ta, și stai acasă“.

„Lasă pe alții să facă pe grozavii“. Dacă ar ști mama cum sună vorba asta.

*

Asta să fie tot? Am intrat dimineața la cursul de drept roman. Nu mi-a spus nimeni nimic. Am luat febril note, ca să nu fiu obligat să ridic capul deasupra pupitrului meu. Pe la jumătatea cursului, un mototol de hârtie cadă pe bancă, lângă mine. Nu o văd, nu o deschid. Cineva mă strigă tare pe nume, din spate. Nu întorc capul. Vecinul din stânga se uită la mine atent, fără un cuvânt. Nu pot suferi privirea asta fixă și ridic ochii.

– Ieși!

Mi-a spus vorba scurt, tăios. Se ridică de la locul lui, îmi face loc și așteaptă. Simt în jurul meu o tăcere încordată. Nu răsuflă nimeni. Un gest din partea mea și liniștea asta ar plesni...

Nu. Mă strecor din bancă și pășesc nesigur spre ușă între două șiruri de privitori. Totul se petrece cuviincios, ritual. Doar cineva lângă ușă îmi repede pieziș un pumn, care mă lovește numai pe jumătate. Un pumn întârziat, camarade.

LBRIS

We know
books

MIHAIL SEBASTIAN

**FRAGMENTE DINTR-UN
CARNET GĂSIT**

* * *

FEMEI

Ediție îngrijită și studiu introductiv de Lucian Pricop

EDITURA CARTEX

Cuprins

Nirvanizarea erotică a lumii

(studiu introductiv de Lucian Pricop) / 7

Notă asupra ediției / 15

Fragmente dintr-un carnet găsit / 17

Femei / 53

1

... Cum îi povesteam lui M. D. întâmplarea asta, el observă în treacăt:

– Frumoasă experiență!

Atâta a înțeles din tot ce i-am spus. O experiență. Am oroare de termenul ăsta. E bun pentru exercițiile lui de psihologie aplicată. Eu nu pot să trăiesc cu foaia de observație în mână. Să înconjur viața ca un spectator, să o ajustez aici, să o proptesc dincoace, să o aranjez. Între un arbust ce crește barbar și între un grădinar cu foarfece și planuri, simpatia mea de animal merge către cel dintâi, întregă.

Nu am împotriva acestor apucături de psiholog decât facultatea de a uita. Dar o am întregă. *Nu m-a obsedat niciodată amintirea unei femei posedate.* (De altminteri, viața mea se joacă altundeva decât în țarcul amorului.) *Niciodată nu m-a urmărit un cuvânt spus, un surâs sau un spasm.*

Ce să fac eu cu toate aceste frunze moarte, cărora M. D. le spune experiențe? Dacă uneori, atât de rar, împotriva firii mele închise, am avut anume momente de fericire adâncă, a fost tocmai pentru că am știut să le trăiesc așa cum veneau, fără să caut nimic dincoace sau dincolo de ele.

M. D., care e medic, suferă de o deformare profesională. Ia măsuri preventive împotriva vieții, cum le-ar lua împotriva febrei tifoide. Strânge experiențe pe stradă, cum strângea altădată observații la clinică, în vremea în care își lucra teza de doctorat. Nu. Jocul ăsta mă scoate din sărite. Eu nu vreau să previn nimic și nu vreau să corectez nimic. Vântul care bate, îl primesc în față. Să mă pătrundă ca pe un arbore în stepă, să mă lovească după bunul lui plac și

să înceteze când o voi! Cu atât mai bine dacă până la urmă eu am să rămân tot în picioare! Și dacă nu...

Ah! Experiențele acestea amuzante pe care le piepteni, le lustruiești, le simplifici și le așezi pe urmă în memorie ca într-o vitrină! Cine știe? Poate că au să mai servească odată! Ei bine, nu! Dintre toate avarițiile, pe asta o urăsc cel mai tare: să agonisești bucăți de viață pentru mai târziu, pentru bătrânețe, pentru momentele de plictiseală eventuală. Nu sunt eu în stare să fac asemenea economii. Mușc dintr-un măr, atât cât am poftă: pe urmă, când m-am săturat, îl arunc.

2

Cred că am îndurat cu destul stoicism tot felul de umilințe, dar că una singură mi-a fost totuși cruțată. Umiliința de a rata. Ratezi când te abați din drumul pe care vrei să-l urmezi sau când ajungi acolo unde ți se pare că ar trebui să ajungi. Eu însă nu m-am socotit niciodată sortit unui anume drum. Am umblat pe unde întâmplarea m-a purtat, am ajuns acolo unde s-a potrivit să ajung.

Esențialul se petrecea altundeva decât în isprăvile mele vizibile. Ceilalți – prieteni, femei și dușmani – îmi urmăreau viața pe acest cadran din afară, mulțumiți că pot citi în cifre ceva, care nu se citește poate decât în bobi. Și eu râdeam, știind cât de departe mă găsesc de socotelile lor.

... M-am gândit de multe ori la soarta unui cal pur sânge, ajuns din voia întâmplărilor să tragă căruțele primăriei la un ham cu gloabele prăpădite din grajd. E o imagine care nu mă întristează.